

TAMSIJOJO TURIZMO MARŠRUTO KŪRIMAS UTENOS RAJONE

Ugnė Šinkūnaitė, Ramutė Narkūnienė

*Utenos kolegija, Verslo ir technologijų fakultetas
Maironio g. 18, Utena*

Anotacija

Straipsnyje autorė analizuoja tamsiojo turizmo maršruto kūrimo galimybes Utenos rajone. Tyrimo tikslas – išanalizuoti tamsiojo turizmo maršruto kūrimo galimybes Utenos rajone. Tyrimo uždaviniai – atlikti turizmo ir tamsiojo turizmo sampratų analizę bei sukurti tamsiojo turizmo maršrutą Utenos rajone. Straipsnyje apžvelgiamos įvairių mokslininkų ir tyrėjų išskirtos turizmo ir tamsiojo turizmo sampratos, pristatomi Utenos rajono tamsiojo turizmo objektai bei naujai parengtas tamsiojo turizmo maršrutas Utenos rajone.

Raktiniai žodžiai: turizmas, tamsusis turizmas, maršrutas, Utenos rajonas.

Įvadas

Tamsusis turizmas atsirado dar kapų plėšikų laikais, tačiau plačiau apie jį kaip apie turizmo rūšį pradėta kalbėti visai neseniai. Tamsusis turizmas tampa vis aktualesnis turistams ir pritraukia keliautojus, nes tokių kelionių metu užplūsta įvairūs dviprasmiški jausmai, sužadinas baimės ir noro pažinti jausmas. Šiais laikais, kai visa informacija lengvai gaunama, žmonės vis labiau nori patirti kažką naujo ir susipažinti su tuo, kas kartais nutylima apie įvairias vietas, todėl ir atsirado tamsusis turizmas. Visame pasaulyje gausu tamsiojo turizmo objektų, kurie vilioja nuotykių ištroškusius keliautojus. Tačiau keliauti daug patogiau, kai yra sudarytas kelionės maršrutas ir turistai žino ko tikėtis, kiek užtruks kelionė ir kiek viskas kainuos. Kuriami maršrutai, kurių metu siekiama aplankyti tamsiojo turizmo objektus. Utenos mieste ir rajone yra tamsiojo turizmo objektų. Daugelis rajono gyventojų ar lankytojų yra aplankę tamsiojo turizmo objektus, kartais net nežinodami, jog šie objektai priklauso tamsiajam turizmui.

Remiantis S. Mikalajūnaitės 2017 metais atliktu tyrimu, Lietuvoje apie juodąjį turizmą žinoma nedaug, žmonės keliauja poilsiniais bei pažintiniais tikslais, o lankydami juodojo turizmo objektus dažniausiai net nežino, kad lankosi būtent tokiuose ir juos labiau tapatina su kultūriniu ar istoriniu turizmu. Juodojo turizmo vietose Lietuvoje lankomasi retai, dauguma turistų objektuose apsilanko tik vieną kartą, arba nėra lankęsi nei karto. Utenos rajone situacija dėl požiūrio į tamsųjį turizmą tokia pati, kaip ir visoje Lietuvoje ir nėra parengtų ir siūlomų tamsiojo turizmo maršrutų.

Tamsiojo turizmo plėtros aspektus analizavo nemažai mokslininkų ir tyrėjų: A. Grebenaro (2018) moksliniame darbe nurodoma, kad sąvoka „tamsusis turizmas“ atsirado nuo 1996 metų, kai pasirodė jos apibrėžčių įvairių autorių darbuose (Lennon, J. J., Seaton, T. V., and Wight, C., 2017; Lennon, J. J., Teare, R., 2017; Collins-Kreiner, 2016) ir, kaip vis dar besiformuojanti ir savo vietą bendroje turizmo koncepcijoje bandanti rasti sritis, turi skirtingas sampratas. Nepaisant skirtingų požiūrių į „tamsiojo turizmo“ sąvokos aiškinimą, visi sutinka, kad ši specifinė rūšis apima apsilankymus vietose, kurios susijusios su mirtimi ar tam tikra jos forma. Apie mirties propagavimą tamsiojo turizmo kontekste kalba daugelis užsienio autorių, tokių kaip Collins-Kreiner, 2016; Sharpley ir Stone, 2009a; Stone, 2006; Tarlow, 2005; Lennon ir Foley, 2000a. ir kt.

Tuo tarpu pasak lietuvių autorių S. Klapatauskaitės, R. Navickienės (2014 p. 1), tamsiojo turizmo reiškinys per pastarąjį šimtmetį šiek tiek paplito ir tapo įvairesnis. Tamsusis turizmas mokslininkų suprantamas nevienareikšmiškai, todėl jis klasifikuojamas ne tik pagal lankomus objektus, bet ir pagal sukeltas emocijas nuo juodojo iki šviesiai pilko. Terminą „tamsusis turizmas“ pirmą kartą panaudojo ir apibrėžė XX a. profesorius J. J. Lennon ir M. Foley. Jie apibrėžė tamsųjį turizmą kaip kelionės veiksmą, kai yra lankomos vietos ir dalyvaujama pramogose-renginiuose ar parodose. Pastarosios lankomos vietos

vienu ar kitu atveju turėjo būti susijusios su mirties, kančios tematika ar kitais makabriškais reiškiniiais (Foley et al., 1996).

Darbo tikslas: išanalizuoti tamsiojo turizmo sampratą ir sukurti tamsiojo turizmo maršrutą Utenos rajone.

Darbo uždaviniai:

1. Atlikti turizmo ir tamsiojo turizmo sampratų analizę.
2. Sukurti tamsiojo turizmo maršrutą Utenos rajone.

Tyrimo metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė.
2. Utenos rajono kultūrinių išteklių analizė.
3. Duomenų rinkimas ir apibendrinimas.

Buvo analizuojama mokslinė literatūra tyrimo tema. Sudarant tamsiojo turizmo maršrutą Utenos rajone, buvo išanalizuoti rajono kultūriniai turizmo ištekliai, kuriuos būtų galima įvardinti kaip tamsiojo turizmo objektus ir sukurtas tamsiojo turizmo maršrutas.

Turizmo ir tamsiojo turizmo sampratų analizės teoriniai aspektai

Žodžio „*turizmas*“ kilmė yra diskutuotina. Vieni jį kildina iš lotynų kalbos žodžio *tornare*, kuris reiškia keliavimą iš vienos vietos į kitą sugrįžtant. Šį žodį taip pat kildina ir iš prancūzų kalbos žodžio *tour*, kuris reiškia ekskursiją ar kelionę, kuri baigiasi grįžimu į gyvenamąją vietą. Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas (2011) turizmą apibrėžia kaip tikslingą žmonių veiklą, susijusią su kelione, laikinu buvimu už nuolatinės gyvenamosios vietos ribų ne ilgiau kaip vienerius metus, jei ši veikla nėra mokymasis ar mokamas darbas lankomoje vietoje. Turizmas apima tris pagrindinius komponentus, be kurių jis neegzistuoja: turistą, transportą, lankomą vietovę.

Tamsusis turizmas arba juodasis turizmas – tai nauja, neįprasta, bet greitai populiarėjanti turizmo rūšis, kuomet yra lankomos šiurpios ar net su mirtimi susijusios vietos. Tai gali būti tiek gamtos, tiek žmogaus sukurtos nelaimių vietos. Pirmieji juodojo turizmu pradėjo užsiimti kapų plėšikai to net nesuprasdami, nes mirties vietose lankėsi su tikslu pasisavinti turtus.

Tamsusis turizmas apima su mirtimi, nelaimėmis susijusių ar makabriškai (baisiai, siaubingai) atrodančių vietų lankymą. Šis turizmas tampa viena iš patraukliausių turizmo krypčių šiuolaikiniame pasaulyje. Iki šiol dažniausiai tai buvo tam tikrų pavienių asmenų ar išskirtinių socialinių grupių intereso objektas, o turizmo tyrinėtojų dėmesys į šį reiškinį buvo atkreiptas gana neseniai. Kadangi skirtingi žmonės turi skirtingus interesus ir yra išskirtinės asmenybės, juodasis turizmas buvo suskirstytas į rūšis. Pagal Baltic Tours (2017) kelionių agentūros pateikiamus duomenis juodasis turizmas skirstomas į tokias rūšis:

- *Kapinių turizmas* – kapinės, mauzoliejai;
- *Holokausto turizmas* – koncentracijos stovyklos, memorialai holokaustui (populiariausia „Juodojo turizmo“ rūšis);
- *Genocido turizmas* – holokausto vietos ne Europoje;
- *Kalėjimo ir persekiojimo vietų turizmas* – kalėjimai (KGB, GDR, gulagai);
- *Komunizmo turizmas* – komunizmo muziejai, paminklai;
- *Asmens kulto turizmas* – didžiųjų lyderių skulptūros, muziejai ir kitos jiems šlovinti skirtos vietos;
- *Šaltojo karo ir geležinės uždangos turizmas* – bunkeriai, Berlyno siena, vietos, susijusios su Šaltuoju karu;
- *Branduolinis turizmas* – Hirosima ir Nagasakis;
- *Nelaimių zonų turizmas* – vietos tų nelaimių, kurios įvyko dėl gamtos arba žmogaus kaltės. Pvz.: Pompėja, potvynių nusiaubtos vietos.

Juodąjį turizmą keliautojas A. Latoža (2018) išskyrė į legalų ir nelegalų. **Legalus juodasis turizmas** – tai tokių objektų lankymas, kuriems nebūtinai joks leidimas. Tai vietos, kurios mena senesnius laikus, pasižymintįs mirtimi. Dažniausiai tai istoriniai objektai, kuriuose buvo vykdomos masinės žudynės, tai gali būti masinės kapavietės ar paminklai tam tikriems asmenims. Prie legalių

juodojo turizmo objektų priskiriamos tokios vietos kaip: Hirosima ir Nagasakis, genocido vietos, kapinės, Holokausto vietos, kalėjimai, požemiai ir panašios vietos. **Nelegalus juodasis turizmas** – objektai, kurie nėra skirti susipažinimui su faktais ir tokiose vietose žmonėms (išskyrus prižiūrėtojus) nėra leidžiama lankytis. Tokias paslaugas siūlo nelegalūs „gidai“, kurie padeda turistus įvesti į uždraustas vietas taip, kad jų niekas nepastebėtų. Toks lankymasis neretai prilyginamas vandalizmui ar tiesiog vietovių išniekinimui. Pavyzdžiui, kai kurios masinės kapavietės yra aptvertos specialiomis tvoromis ir į tas kapavietes įleidžiami tik tie, kurie siekia žuvusiųjų pagerbimo. Tie asmenys, kurie bando patekti į tokias vietas tam, kad galėtų viską apžiūrėti ar fotografuoti – neįleidžiami. Blogoji nelegalaus juodojo turizmo pusė yra ta, kad tokiems turistams gresia netgi kalėjimas, o ne tik baudos. Tam tikrų vietų išniekinimas gali būti laikomas sunkiu nusikaltimu. Dažniausiai tuo rizikuoja jaunesni žmonės, kurie pajėgia bėgti nuo teisėsaugos ar prižiūrėtojų. Tokio turizmo kaina įprastai yra gana didelė – gidai už kelis eurus tikrai nesivargina kažkur nuvesti. Taip pat tokiais atvejais, kuomet turistai pakliūna teisėsaugai, jie lieka vieni, nes ten atvedęs žmogus bando visai išsisukti nuo atsakomybės.

Nuo senovės žmogaus smalsumas laimi prieš įvairias baimes, ir troškimas sužadinti naujus pojūčius sukūrė juodąjį turizmą. Keliauti į tokias vietas ryžtasi itin besidomintys istorija, ieškantys šurpių patirčių ar tiesiog ištroškę išskirtinių potyrių ir žinių. Turistų susidomėjimas mirtimi dažnai kyla iš kultūrinių skirtumų, kurie sukelia skirtingą suvokimą atsižvelgiant į:

- *Religinį aspektą, papročius* (įskaitant kultus ir mirusiojo atminimą);
- *Įsitikinimus* (liaudies tam tikrą kultūrą, gyvenimą po mirties, vaiduoklius, antgamtinės jėgas, fantazijas, nemirtingumą, reinkarnaciją, legendas ir kt.);
- *Požiūrį į mirusiųjų kūnus* (laidojimą, kremavimą, mumifikaciją, kanibalizmą, žmonių palaikų saugojimą);
- *Būdus emocijoms išreikšti susidūrus su mirtimi* (rimtumu, liūdesiu, baime, pagarba, linksmybėmis).

J. Lenono (2017) teigimu, tamsusis turizmas nuo pat pradžių tapo studijų tema nuo 1996 metų, kai ši sąvoka buvo tik ką paminėta. O šiuo metu bendru sutarimu yra aptartas toks terminas, kuris reiškia tokio pobūdžio vietas kaip genocido, holokausto, nužudymo, nusikaltimo ar įkalinimo. Tokios vietos traukia, masina lankytojus, turinčius tikslą pamatyti minėtas vietas, visame pasaulyje.

J. Lennonas (2017) knygoje „Tamsusis turizmas“ apibrėžė šį fenomeną ir nurodė, kad į jį įeina:

- Apsilankymai mirties ir nelaimių vietose;
- Apsilankymai asmenų mirties vietose;
- Apsilankymai įkalinimo vietose;
- Apsilankymai tam tikrose simuliacijų vietose, kurios susijusios su mirtimi;
- Apsilankymai tose vietose, kuriose įstatymais nustatyta tvarka atkuriamas, naujai interpretuojamas žmogaus mirtis.

Apibendrinant tamsiojo turizmo sampratą ir paplitimą, galima teigti, kad terminas „tamsusis turizmas“ yra suvokiamas vis platesniame kontekste. Įprastai šis reiškinys suprantamas, kaip realių, netransformuotų mirties ir nelaimių vietų pateikimas ir jų turistinis lankymas. Lankytojai yra motyvuojami apsilankyti tokiose vietose dėl įvairių priežasčių, dėl naujų potyrių, istorinių žinių pasisėmimo ar siekiant asmeninio ryšio su nežmoniškumu. Tačiau pažymėtina, kad dėl tamsiojo turizmo, kaip reiškinio, kyla ir etninių klausimų, susijusių su objektų statusu, jų pobūdžiu, aiškinimo mastu, tinkamu politiniu ir vadybiniu atsaku ir lankytojų, aukų (ir jų artimųjų), ir vietos gyventojų suvokiama patirtimi.

Tamsiojo turizmo objektai ir maršruto kūrimas Utenos rajone

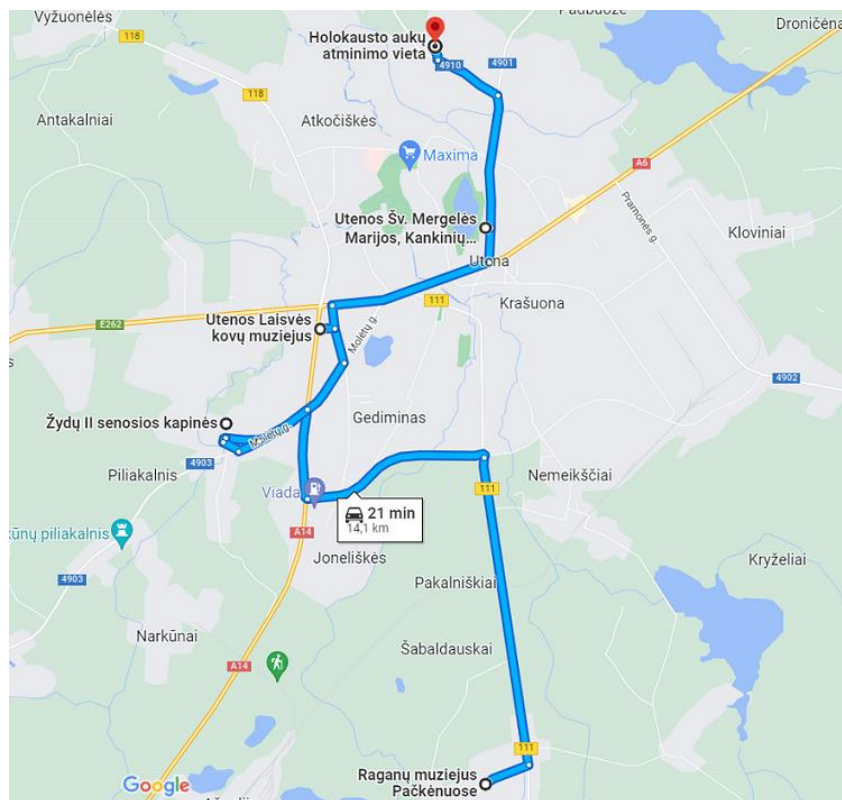
Holokausto aukų atminimo vietoje masinis Utenos žydų šaudymas buvo įvykdytas 1941 metais. Vėliau 1944 m. Rašės miške nacių nusikaltimus tyrusi sovietų komisija surado 3 didelius griovius ir keletą duobių. Komisijos paskaičiavimu, čia buvo nužudyta apie 9000 žmonių. Vis dėlto labiau tikėtina, jog naciai ir vietiniai kolaborantai nužudė apie 4600 Utenos ir apylinkių žydų. Tarp nužudytųjų buvo žydai iš Tauragnų – apie 200, Užpalių – 300, Vyžuonų ir kt..

Utenos Šv. Mergelės Marijos Kankinių karalienės koplyčia A. Žemaičio iniciatyva bei lėšomis Kančių kalnelyje pastatyta koplyčia skirta jo broliui partizanui J. Žemaičiui–Maumedžiui ir jų motinai atminti. Koplyčia statyti buvo padėta 1992 m. Aplink koplyčią palaidoti partizanai, žuvę kovose už Lietuvos laisvę, jiems atminti pastatyti mediniai ornamentuoti kryžiai. Šalia yra Antrojo pasaulinio karo metu žuvusių karių kapinaitės. Palaidojimo vietos įtrauktos į Kultūros vertybių registrą.

Laisvės kovų muziejus 2015 m. įsikūrė buvusioje Utenos siaurojo geležinkelio stotyje. Čia įrengta moderni ir interaktyvi ekspozicija, pristatanti siaurojo geležinkelio Panevėžys–Švenčionėliai istoriją, kalbanti apie skaudų Europos padalijimą pagal slaptų protokolų susitarimus 1939 metais, apie Lietuvos sovietinę okupaciją ir aneksiją, apie lietuvių prievartinį dalyvavimą Antrajame pasauliniame kare, tremtį, pokario rezistenciją, kolūkių kūrimą Utenos krašte. Jautriai papasakota vieno mažo šalies kampelio istorija – tai galimybė per ją pažinti ne tik visos Lietuvos, bet ir Europos valstybių praeitį. Muziejaus ekspozicija atskleidžia pagrindinius 1940 - 1965 m. Utenos krašto ir Lietuvos įvykius, o taip pat siūlomos ekskursijos, edukaciniai užsiėmimai ir tradiciniai renginiai.

Žydų II senosios kapinės. Šiose kapinėse XVIII pab. - XX a. I p. buvo laidojami Utenos m. gyvenę žydai. Seniausia data ant antkapinio paminklo - 1821 m., vėliausia - 1936 m. Kapinėse palaidotas rabinas Benjaminas Aizenštatas (1846 - 1920). Pačios kapinės iš pradžių neatrodo niekuo ypatingos, tačiau jos nėra tradicinės, kokios dažniausiai matomos Lietuvoje. Kapinės įrengtos Šilinės miško dauboje, o paminklus atstoja maži paprasti akmenys su sunkiai įskaitomais užrašais, todėl dėl tvyrančios atmosferos ir nesuprantamos tylos šiose kapinėse nesinori ilgai užsibūti.

Vienintelis Lietuvoje **Raganų muziejus** įsikūrė 2018 m. liepos 13 d. Pačkėnų laisvalaikio centro patalpose. Bendruomenės gyventoja Judita Krutoguz, kuri raganas kuria jau 30 metų, muziejui padovanojo raganaičių kolekciją, turinčią savo istorijas ir legendas, kurias muziejaus lankytojams seka gyva Raganaitė (personažas). Teikiama pramoga asmeninių švenčių ir susitikimų pajvairinimui iš anksto suderinus pramoginę ir edukacinę programą. Šiltuoju metų laiku muziejaus kieme įkuriama raganų ekstremalių pojūčių (žaidimų) zona, vaišių baras su raganiškomis vaišėmis. Muziejuje galima įsigyti įvairių raganiškų suvenyrų, amuletų, sveikuoliškų žolelių arbatų ir į namus nešančią gerą energiją augalų. Taip pat rengiami įvairūs edukaciniai ir pramoginiai užsiėmimai vaikams ir suaugusiems, iš anksto suderinus su muziejaus darbuotojais.

1 pav. Tamsiojo turizmo maršrutas Utenos rajone

Daugelis Utenos miesto gyventojų ar svečių yra buvę vienoje ar kitoje iš šių vietų, tačiau turbūt niekada nesusimastė, jog tai tamsiojo turizmo objektai. Viso maršruto metu aplankomos penkios skirtingos vietos. Maršruto ilgis apie 14 kilometrų, o tokį atstumą galima įveikti automobiliu per 20 minučių. Keliaujant savarankiškai ir prie kiekvieno objekto pabūnant apie 10 minučių, visa kelionė užtruktų apie 1 valandą. Keliaujant su gidu, kuris papasakotų apie tamsiojo turizmo objektus, kelionės trukmė būtų apie 2 - 3 valandas. Taip pat šį maršrutą galima įveikti ir pėsčiomis, tai būtų 3 valandų žygis ir dar reikėtų apie dviejų valandų poilsiui ir objektų apžvalgai. Keliauti dviračiais šiuo maršrutu taip pat būtų labai paprasta ir patogiu, užtruktų apie 1 valandą ir 1 papildomą valandą galima būtų skirti poilsiui ir objektų apžiūrinimui. Visuomet, lankant įvairius objektus, rekomenduotina keliauti kartu su gidu, nes tuomet daugiau sužinoma ir išmokstama nei keliaujant individualiai, ir tik apžiūrint objektą ar paskaitant informaciją informaciniuose stenduose.

Išvados

1. Atlikus turizmo ir tamsiojo turizmo sampratų analizę, buvo išsiaiškinta, jog turizmo sąvoką geriausiai charakterizuoja gyvenamosios vietos pakeitimas su tikslu keliauti dėl įvairių priežasčių ne ilgiau nei vienerius metus. Tamsiojo turizmo sąvoka – tai tokia keliavimo rūšis, kuomet yra lankomos šurpios ar net su mirtimi susijusios vietos.
2. Sukurtas tamsiojo turizmo maršrutas Utenos rajone apima Holokausto aukų atminimo vietą, Utenos Švč. Mergelės Marijos Kankinių karalienės koplyčią, Laisvės kovų muziejų, Žydų II senosios kapinės bei Raganų muziejų Pačkėnuose. Bendras maršruto kilometražas - šiek tiek daugiau nei 14 kilometrų.

Literatūros sąrašas

1. Baltic tours. Juodasis turizmas – kas tai? Prieiga internete: <https://www.baltictours.lt/kelioniu-blogas/kelioniu-patarimai/juodasis-turizmas-kas-tai/>
2. Collins-Kreiner, N., (2016). Dark tourism as/is pilgrimage. *Current Issues in Tourism*, 19 (12), pp. 1185-1189.
3. Grebenar, A. (2018). The Commodification of Dark Tourism: Conceptualising the Visitor Experience A theoretical and empirical analysis. A thesis submitted in partial fulfilment for the requirements for the degree of Doctor of Philosophy at the University of Central Lancashire.
4. Juodasis turizmas: pavojingos ir sukeliančios šurpą kelionės. Prieiga internete: <http://kelioniureceptai.lt/juodasis-turizmas/>
5. Klapatauskaitė S., Navickienė, R. (2014). Tamsiojo turizmo pasirinkimo motyvaciniai veiksniai. Lietuvos sporto universitetas. Prieiga internete: https://www.researchgate.net/publication/270216900_Ismaniju_telefonu_aplikaciju_taikymas_aktyvaus_laisv_alaikio_skatimui_teorinis_aspektas
6. Laisvės kovų muziejus. Prieiga internete: <http://www.utenosmuziejus.lt/apie-muzieju/padaliniai/laisves-kovu-muziejus>
7. Latoža, A. (2018). Juodasis turizmas: pavojingos ir šurpą sukeliančios kelionės. Prieiga internete: <http://kelioniureceptai.lt/juodasis-turizmas/>
8. Lennon, J. J., Seaton, T. V., and Wight, C., (2017). Directions, disconnect and critique: round table discussion. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 9 (2), pp. 228- 239.
9. Lennon, J., Foley, M. (2000a). *Dark Tourism: The Attraction of Death and Disaster*. London, Continuum
10. Lennon, J., J., (2017). Conclusion: dark tourism in a digital post-truth society. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 9 (2), pp. 240-244.
11. Lennon, J., J., Teare, R., (2017). Dark tourism – visitation, understanding and education; a reconciliation of theory and practice? *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 9 (2), pp. 245-248.
12. Lideikytė, V. (2021). Tamsioji juodojo turizmo pusė: kaip katastrofų ir žudynių vietos tampa komerciniu produktu? Prieiga internete: <https://www.lrt.lt/naujienos/gyvenimas/13/1503393/tamsioji-juodojo-turizmo-puse-kaip-katastrofu-ir-zudyniu-vietos-tampa-komerciniu-produktu>
13. Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=32wf6lrm&documentId=TAIS.52605&category=TAD>
14. Navickienė, R. Tamsiojo turizmo sampratų teoriniai aspektai. Prieiga internete: [file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/90063287_MAIN%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/90063287_MAIN%20(3).pdf)

15. Raganų muziejus Pačkėnuose. Prieiga internete: <https://www.utenainfo.lt/lankyimos-vietos/raganu-muziejus-packenuose/>
16. Stone, P., Sharpley, R. (2008). Consuming dark-tourism a thanatological perspective. *Annals of Tourism*.
17. Tamsiojo turizmo objektų sąrašė pirmauja Černobylis, tačiau bauginančių vietų apstu ir Lietuvoje. Prieiga internete: <https://www.lrt.lt/naujienos/gyvenimas/13/1080433/tamsiojo-turizmo-objektu-sarase-pirmauja-chernobylis-taciau-bauginanciu-vietu-apstu-ir-lietuvoje>
18. Utenos Švč. Marijos Kankinių Karalienės koplyčia. Prieiga internete: <https://www.utenainfo.lt/lankyimos-vietos/marijos-kankiniu-karalienes-koplycia/>
19. Utenos m. žydų antrosios senosios kapinės. Prieiga internete: <https://kvr.kpd.lt/#/static-heritage-detail/866af640-1f23-415f-ad55-8f188faceec>
20. Žydų žudynių vieta ir kapai. Prieiga internete: <https://kvr.kpd.lt/#/static-heritage-detail/F80C8245-BF66-4F6B-A926-F1FEAC802557>

DEVELOPMENT OF A DARK TOURISM ROUTE IN THE UTENA DISTRICT

Ugnė Šinkūnaitė, Ramutė Narkūnienė

*Utena University of Applied Sciences, Faculty of Business and Technologies
Maironio str. 18, 28142 Utena*

Summary

In the article, the author analyzes the possibilities of creating a dark tourism route in Utena district. The aim of the research is to analyze the concept of dark tourism and create a dark tourism route in Utena district. The tasks of the research are to perform the analysis of the concepts of tourism and dark tourism and to create the route of dark tourism in Utena district. The article reviews the concepts of tourism and dark tourism distinguished by various scientists and researchers, presents the objects of dark tourism in Utena district and the newly prepared route of dark tourism in Utena district.

Dark tourism is becoming more and more relevant for tourists and attracts travellers, as such trips are full of ambiguous feelings, arousing feelings of fear and desire to know. Tourism means appropriate activities related to travel, temporary stay outside the place of residence for a maximum of one year, provided that these activities are not study or paid work at the place visited. Dark tourism is a new, unusual but fast-growing type of tourism that visits horrific or even death-related places. These can be both natural and man-made disasters. Dark tourism involves visiting places that are associated with death, disaster, or that look macabre (terrible, horrible). The route of dark tourism in the Utena district includes a memorial to the victims of the Holocaust, Utena St. The Chapel of the Queen of Martyrs of the Virgin Mary, the Museum of Freedom Fights, the Old Jewish Cemetery II and the Witches' Museum in Pačkėnai. The total mileage of the route is a little over 14 kilometres. This route can be travelled by car, bicycle, pedestrian or other vehicles as there are few roads traveling alone and quickly inspecting objects or with a guide and listening to stories. The whole trip can take from one to four hours.

The article concludes that the analysis of the concepts of tourism and dark tourism has shown that the concept of tourism is best characterized by a change of residence for the purpose of traveling for a maximum of one year. The concept of dark tourism is a type of travel in which horrible or even death-related places are visited. The developed dark tourism route in Utena district includes a place of remembrance for the victims of the Holocaust, Utena St. The Chapel of the Queen of Martyrs of the Virgin Mary, the Museum of Freedom Fights, the Old Jewish Cemetery II and the Witches' Museum in Pačkėnai. The total mileage of the route is a little over 14 kilometers.